

Mali razgovori o dosadi

🔍 Ivana Perić

15:59 📌 Ljudska prava 📄 Ispiši

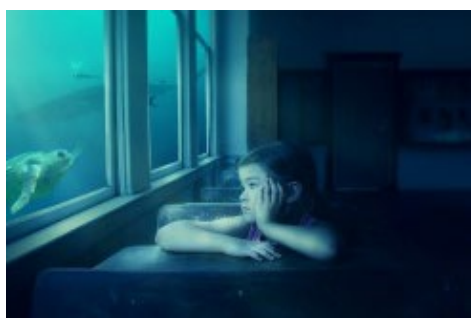

Foto: Pixabay

Prije točno dvadeset godina objavljena je poznata Filozofija dosade norveškog filozofa Larsa Svendsena. "Definiram dosadu kao osjećaj nelagode koji signalizira da potreba za osobnim smislom nije zadovoljena. Značajno povećanje dosade događa se u modernosti, što je povezano s pojavom individualizma, jer su ljudi morali uspostaviti nove

izvore značenja i smisla. Naša je sposobnost da izdržimo dosadu danas znatno smanjena. U studijama gdje su ljudi bili prepušteni svojim mislima samo šest do petnaest minuta, većina ispitanika ima osrednje ili puno problema sa zadatkom", govori nam Svendsen.

Norveški filozof Lars Svendsen prije dvadeset je godina napisao poznatu knjigu Filozofija dosade, u kojoj spaja zapažanja o dosadi iz filozofije, književnosti, psihologije, teologije i popularne kulture. Filozofija dosade postala je jedno od nezaobilaznih djela koja se bave fenomenom dosade, a dvadeset godina od objave knjige idealna je prilika za razgovor sa Svendsenom o dosadi današnjice i onome na što nas taj fenomen upućuje.

Tvrdite da je dosada tipičan fenomen modernosti. Možemo li to precizno locirati, kako uopće identificirati "rođenje" dosade?

Dosada je vjerojatno postojala otkad su postojali ljudi, a čak i prije toga, u životinjskom carstvu. Opisi postoje još u Starom zavjetu, osobito u Propovjedniku, gdje se pojavljuju opisi onoga što se čini kao duboka dosada. Također, *taedium vitae* opisi rimskog filozofa Seneke svakako izgledaju kao opisi dosade. Međutim, postoji

Jedna je studija omogućila subjektima razbijanje monotonije isporukom bolnog

U većini europskih jezika, riječi za dosadu su se pojavile tek u drugoj polovici 18. stoljeća. Ali postoje starije riječi, kao što su grčki i latinski *akedia* / *acedia*, koje su nastale u antici.

Kako je romantizam utjecao na dosadu?

Romantizam je bio iznimno utjecajan upravo zato što je individualnu samospoznaju odredio kao esencijalnu, postavio je u samu bit ljudskog postojanja. Time je romantizam stvorio novu osnovu za naše samorazumijevanje, i vjerujem da još uvijek imamo takav vid samorazumijevanja, da smo još uvijek zapravo romantičari.

Već ste spomenuli individualizam i nove izvore značenja. Problem dosade povezujete s problemom (odsutnosti) smisla. Kako su povezani?

Definiram dosadu kao osjećaj nelagode koji signalizira da potreba za osobnim smislom nije zadovoljena.

Razlika između samoće i usamljenosti posebno se sastoji u odnosu koji imamo sami prema sebi u takvom stanju, odnosno u tome uspijevamo li ostati relativno samodostatni. Naravno, nitko nije u potpunosti samodostatan, to i nije ideal

Dosada se može opisati kao odsutnost smisla, kao osjećaj nelagode koji signalizira da naša potreba za značenjem nije zadovoljena. To nam, naravno, ostavlja pitanje o tome što uopće razumijevamo kao značenje ili smisao.

Analiziram to u kontekstu brige, toga je li nam stalo. Postoje etimološki razlozi za vezivanje dosade uz brigu. To nam daje naslutiti trag iz pred-moderne varijacije dosade, *acedie*. Latinska riječ proizlazi iz grčkog *akedija*. *Kedos* doslovno znači "briga o nečemu", a *acedia* je, prema svojoj etimologiji, onda vezana uz *nebrigu*. To nas dovodi do same srži dosade – nebriga. Ovakvo uvezivanje brige u priču o dosadi daje nam dodatni uvid u ono što se podrazumijeva pod nedostatkom smisla u dosadi.

Koja bi bila najtočnija klasifikacija vrsta dosade?

Mnoge klasifikacije su moguće, ali vjerujem da je najvažnije razlikovati između situacijske i egzistencijalne dosade, između toga da nam bude dosadno nešto u specifičnoj situaciji i dosade života ili svijeta kao cjeline. Ali postoje i druge vrste, kao što je receptivna dosada, gdje vam je dosadno jer radite nešto iznova i iznova, a repeticija iscrpljuje aktivni smisao radnje, te kreativna dosada, gdje vas dosada prisiljava da učinite nešto novo.

Kako se iskustvo dosade mijenja u dobu brzog života, tehnologije i intenzivnih i raznovrsnih društvenih placeba? Prati li nas opsesivno *horror vacui*, strah od praznog prostora?

Vjerujem da je naša sposobnost da izdržimo dosadu danas znatno smanjena. Živimo u vremenu kada je većina nas rijetko prepuštena sebi, gdje telefonski razgovori, tekstovi, Twitter, Facebook, Skype, osiguravaju da smo u kroničnoj interakciji s drugima. Pristup samoći je rjeđi nego ikada prije, posebice zato što biramo socijalnošću popunjavati prostor u kojem bi mogla postojati samoća. Dopuštamo da nas hvataju, uvijek prebrzo, razne distrakcije. Riječ distrakcija je zanimljiva: rastezanje, doslovno "biće izvučeno iz sebe". Ono što je odvojeno od nas smo zapravo mi sami.

električnog šoka, četvrtina ispitanih žena i dvije trećine muškaraca učinili su upravo to. Jedna osoba se elektrošokirala čak 190 puta unutar petnaest minuta

Druga značajna promjena je suprotna onome što sam tvrdio u Filozofiji dosade – naime, sada znamo da postoji dobar razlog za pretpostavku da dosada postoji i izvan ljudske vrste, među životinjama

TIM

filozofija
DOSADE
LARS FR. H. SVENDSEN

U studijama gdje su ljudi bili prepušteni svojim mislima samo šest do petnaest minuta, većina ispitanika ima osrednje ili puno problema sa zadatkom. Kada se subjektima daje mogućnost "varati" igranjem sa svojim

Postoje etimološki razlozi za vezivanje dosade uz brigu. To nam daje naslutiti trag iz pred-moderne varijacije dosade, acedie. Latinska riječ proizlazi iz grčkog akedija. Kedos doslovno znači "briga o nečemu", a acedia je, prema svojoj etimologiji, onda vezana uz nebrigu

telefonima, većina čini upravo to. Jedna je studija omogućila subjektima razbijanje monotonije isporukom bolnog električnog šoka, četvrtina ispitanih žena i dvije trećine muškaraca učinili su upravo to. Jedna osoba se elektrošokirala čak 190 puta unutar petnaest minuta.

Te studije testiraju našu sposobnost trpljenja dosade u kontekstu proučavanja samoće, ali i otkrivaju nesposobnost da se ispunimo sami sobom kada se sve vanjske distrakcije uklone. Nedostatak neke vrste bogatog unutarnjeg života otežava prepuštanje samoći. Umjesto toga, oslanjamo se na društveni placebo. Pritom je problem i u tome - radi se o placebo.

Na neki način, zapravo, nemamo ni društvo, a nemamo ni sebe...

Razlika između samoće i usamljenosti posebno se sastoji u odnosu koji imamo sami prema sebi u takvom stanju, odnosno u tome uspijevamo li ostati relativno samodostatni. Naravno, nitko nije u potpunosti samodostatan, to i nije ideal, ali bez određene količine samodostatnosti, bez kapaciteta za prisutnost i oslonac i u sebi, većina ljudi će voditi prilično jadan život.

Kako su opisi i učenja o dosadi različiti u djelima filozofa i filozofkinja Istoka u odnosu na tzv. Zapadni kanon koji ste analizirali?

Zaista ne znam.

Napisali ste ovu knjigu prije dvadeset godina i mnogo drugih knjiga nakon nje. Kako su se vaša razmišljanja o knjizi mijenjala posljednjih godina, kroz istraživanja koje ste provodili za druge knjige?

Vjerujem da osnove moje stare analize još uvijek stoje, ali smo stekli bolje razumijevanje odsutnosti smisla, povezanog uz (ne)brigu. Druga značajna promjena je suprotna onome što sam tvrdio u *Filozofiji dosade* – naime, sada znamo da postoji dobar razlog za pretpostavku da dosada postoji i izvan ljudske vrste, među životinjama.

Priznavanje dosade kao emocije koja se može naći i među životinjama stvara probleme teoriji dosade koje postavlja pojam značenja u središte i tvrdila da se dosada sastoji od nedostatka smisla. Glavni problem je što takvo značenje pretpostavlja jezik. Stoga odabirem pristup objašnjenja značenja koje ne pretpostavlja jezik. Kada analiziramo pojmove značenja i smisla, smatramo da je briga tu zapravo centralna.

Možemo reći da mnoge neljudske životinje imaju sposobnost da se brinu o različitim predmetima i aktivnostima, ali ono do čega im je stalo u velikoj mjeri varira od vrste do vrste. Onda možemo definirati dosadu životinja u terminima uskraćivanja predmeta i aktivnosti za koje se brinu.

Postoji značajno povećanje dosade u modernosti, a to je vjerojatno povezano s pojavom individualizma, jer su ljudi morali uspostaviti nove izvore značenja i smisla, ne oslanjajući se više na kolektiv kao izvor smisla

Ključne riječi: *dosada, solidarnost, društvo, filozofija, briga, individualizam, kolektiv*

Tweetaj

Email